

Історія та етнологія

УДК 94 (477)+37(09)(477.83/86)

МИТРОПОЛИТ А. ШЕПТИЦЬКИЙ – ОСНОВОПОЛОЖНИК ТА ПРОВІДНИК МОЛОДІЖНИХ, ХРИСТІЯНСЬКИХ ТОВАРИСТВ ГАЛИЧИНИ

Р. Б. Пуйда, Я. І. Мандрик

*Івано-Франківський національний університет нафти і газу;
76019, м. Івано-Франківськ, вул. Карпатська, 15;
тел. +380 (3422) 4-21-78; e-mail: igp@nung.edu.ua*

В статті досліджується діяльність Митрополита Шептицького, пов'язана з вихованням молоді в дусі християнської моралі, гуманізму, любові до Бога, національного патріотизму, пошани до культури й духовних надбань українського народу. Через «Українську Молодь Христові» товариство «Орли», католицька асоціація української молоді та інші молодіжні об'єднання. Церква з ініціативи Шептицького гартувала покоління безкорисливих патріотів України, носіїв національної честі й гідності.

Ключові слова: *молодь, виховання, діяльність товариства, Митрополит Андрей Шептицький, культура, духовність, Католицька асоціація української молоді (КАУМ), «Українська Молодь – Христові» (УМХ), «Орли».*

Митрополит дивився на галицький народ очима політика: “щоб піднятися до державності, галичанам необхідні знання, різноманітні професії, друковані видання, школи, інститути, музеї, духовні навчальні заклади, просвітницькі товариства” [13].

“У складних умовах чужоземного панування в полі зору Митрополита завжди перебувало виховання молоді, яка вбачала в його особі доброго Пастиря і щирого друга, свого порадника і захисника, помічника й учителя” [15]. Особливу увагу звертав він на виховання юнаків і дівчат в дусі християнської моралі, любові до Бога, гуманізму, національного патріотизму, пошани до культури й духовних надбань українського народу.

Неоціненним внеском у вихованні молоді стали твори, проповіді А. Шептицького, звернені до юного покоління. В одному із своїх перших, ще єпископських послань, «Слово до вчителів» він писав: “Вироб-

ляйте в молоді самостійність та індивідуальність! Учть її більше числити на себе, ніж на других! Учть – не оглядатися на поміч уряду і краю, а власною ініціативою дороблятися самостійного буття”.

“У той час, коли на Великій Україні шаленіла розбійницька акція винищення українського народу, з ініціативи Митрополита Андрея навесні 1933 року з нагоди 1900-ліття земної смерті Ісуса Христа у Львові було проведено з’їзд «Українська молодь – Христові»» [16]. Він поклав початок цій молодіжній християнській організації.

“Такої несподівано великої маніфестації молоді Львів не бачив від 1914 року, коли вшановували столітній ювілей геніального національного поета і пророка Тараса Шевченка” [17]. Місто мерехтіло у барвах церковно-народних хоругв і національних строїв, дзвеніло бадьорими піснями.

Ось як про це згадує о. Анастасій Григорович Великий (ЧСВВ): “В неділю 7 травня 1933 року український Львів побачив незвичайне історичне видовище – стотисячний здвиг католицької молоді, яка прибула сюди на поклик свого Митрополита і духовенства з цілої Галичини, щоб віддати шану 1900-літтю свого християнства” [2].

Навіть польські охоронці не могли перешкодити цьому блискучому святу. Митрополит сидів, уже прикутий важкою недугою до свого крісла, і зі сльозами на очах дивився на тих людей із вірою у серці, яку він так дбайливо плекав усе своє життя.

“Великі надії покладав Кир Андрей і на товариство «Орли», в якому значну роль відігравав Андрій Мельник” [18]. Це товариство ставило за мету “згуртувати українську молодь під прапором Христа, опікуватися нею від найраніших літ її життя та виховати її на засадах християнської науки як під релігійним, так і моральним оглядом суспільності, перейнятих державною любов’ю до Христа, його Церкви й Українського Народу та готових ширити Християнську науку й християнські засади в усіх ділянках життя” [7].

“Андрей Шептицький не раз наголошував на тому, що вся наша молодь повинна бути зорганізована в таких товариствах, бо там вона виховується на вірних синів Бога й Батьківщини” [19]. У грудні 1939 року він підготував окремий пастирський лист до дітей, в якому наголосив на великому значенні молитов, християнських чеснот.

Через (УМХ) «Українську Молодь – Христові», товариство «Орли», КАУМ та інші молодіжні об’єднання Церква з ініціативи Владики проклала надійні містки від сучасного до минулого, містки, обрамлені повагою до віри батьків і дідів. “Така послідовна діяльність сприяла тому, щоб юнаки і юнки ставали глибоко віруючими християнами, щоби Біблія була для них цілющим джерелом духовного очищення, кликала до праці й творчості” [20]. Характерно, що у справі духовно-морального виховання Митрополит вбачав надійних помічників у творах Тараса Шевченка, Івана Франка, Лесі Українки та інших великих виразників національної самосвідомості. Він добре знав, що саме в молодіжному

середовищі гартується покоління безкорисливих патріотів України, носіїв національної честі й гідності.

У цьому світлі цілком логічним є те, що Митрополит Шептицький став духовним провідником галичанського цвіту періоду Першої світової війни [21] – легіону Українських Січових Стрільців. Найгідніші юнаки зголосилися тоді до боротьби за звільнення краю, і Владика підтримував у них віру в правоту їхньої справи. Коли на уламках імперій була проголошена Західноукраїнська Народна Республіка, він благословив молоде покоління на творення власної держави.

Католицька асоціація української молоді (КАУМ) «Орли» мета яких зміст, форми й напрямки виховної роботи, національно-християнська ідеологія, наявність поділу на вікові категорії, культурно-просвітницька та благодійницька діяльність. Тому закономірно, що «Орлів» іноді називали «Католицьким Пластом». Різнилися «Орли» з «Пластом» організаційною структурою. Ідеологічною основою «Орлів» була християнська мораль та пастирські благословення отців УГКЦ, а, особливо, митрополита Андрея під особистою опікою якого знаходилися «Орли». Особливо важливе значення для молоді мало митрополиче послання «Слово до молоді» опубліковане в травні 1933 р. українськими часописами. Це «Слово...» стало ніби підсумком українського молодіжного руху в Галичині до Свята «УМХ» і окреслені головні завдання, що повинна робити молодь в майбутньому. Відзначаючи тернистий шлях української молоді у її боротьбі за самостійність України, митрополит особливо наголосив, що “українська молодь ішла в бій щоби покласти буйні голови на полі не так слави, як радше широких і далеких надій для майбутнього... І ця прикмета по своїй суті дійсно християнська, християнська мораль, християнське життя, християнські ідеали стоять, як на твердій основі правдивих цінностей” [14]. Поряд з тим владика застерігає молодь від ненависті й безкомпромісності до інших людей та інших націй, кажучи, що “можна своїх прав боронити і своїх прав доходити, але не шляхом ненависті до інших людей”. Митрополит відзначає шкідливі наслідки передчасної політизації молоді і засуджує всяке насильство, навіть якщо воно вчинене з благородних поривів. “У жертві йдете часом так далеко, що ви не лише себе готові посвятити, але й готові посвятити чуже добро і загальнонаціональні цінності. Чуже добро і чуже щастя повинно бути святе не лише для християнина, але й для людини, як такої», а тому «найкраща ціль не освячує лихих засобів” [14].

Шкідливі наслідки, на думку А. Шептицького, дає й те, що політизована молодь часто “нав’язує свої думки й волю іншим, навіть часом засобами насильства і сліпого терору. Це веде до диктатури у вигляді фашизму й більшовизму”. Тому він закликає молодь до покори, яка є головною чеснотою християнина і преклоніння перед авторитетом Бога, Церкви, батьків, надбань старшого покоління. “Хто відкидає авторитет старших, легко відкине авторитет батьків, а відтак і кожний інший авторитет у народі. Вкінці дійде до того, що буде відкинений авторитет Це-

рки, Бога і всякої етики. А це приведе до повної анархії” – каже Владика [14].

Особливо болучою хобою для молоді він вважає її поспішність у прийнятті рішень та нерозсудливість. А щоб позбутися всіх цих хиб митрополит Андрей закликає українську молодь дотримуватися законів християнської моралі і повсякденною терпеливою працею над собою йти до поставленої мети. Бо “не зривами одної хвилини, – каже він, – а лише безупинними жертвами аж до крові і смерті численних поколінь двигается народ. І лекше часами кров пролляти в одній хвилині ентузіазму, ніж довгі літа з трудом сповнювати обов’язки і двигати спекоту дня і жар сонця і злобу людей, і ненависть ворогів, і брак довір’я своїх і недостачу помочі від найближчих, і серед такої праці аж до кінця виконувати своє завдання, не чекаючи лаврів перед побідою ані винагороди перед заслугою!” [14].

Історики УГКЦ сподобляли страдницьку долю України до страдницької долі Ісуса Христа, а тому вважали, що відродження християнського світу прийде через оновлення у вірі до Христа українського народу і, в першу чергу, української молоді. “Наше молоде покоління жде величне й почесне завдання – оновити Христовою ідеєю Українську Націю, а через неї й інші народи, що в погоні за матеріальними добрами затратили духовні цінності та зійшли на шлях новочасного поганства” [1].

Тому гуртки ставили перед собою головну мету: “духовне й фізичне виховання української молоді, приготування її до апостольства, виховати українського юнака й українську юначку на відповідальну людину з високо матеріальним характером і з великим почуттям національної гідності” [4].

Таким чином, створення товариств було одночасно закономірністю і необхідністю. Закономірність впливала із історичної ролі УГКЦ у вихованні українського населення Галичини, а необхідність – тією ситуацією, яка склалася у вихованні молоді на початку 30-х рр. Перш за все, – це заборона української мови у державних установах, скорочення українських шкіл, переслідування українських громадських культурно-освітніх товариств, політизація молоді, що призвело до заборони «Січі» і «Пласту», втягнення молоді особливо шкільної, до насильницьких антидержавних дій та фізичних терактів тощо.

Зміст виховної діяльності гуртків католицької асоціації української молоді, а згодом і товариства «Орли», виходив із засад національно-християнського світогляду, який гармонійно поєднував християнські принципи віри й любові до Бога та ближнього з любов’ю до України та свого народу і жертвовної праці для їх процвітання. Як відзначалося у програмних документах, “член КАУМ – це лицар Христа, пробоевик Христових засад на українській землі. Але рівночасно це – неustraшимий борець за українську правду, це – українець-націоналіст” [4].

Католицька асоціація української молоді мала на меті виховати новий тип українця, який мав бути не пересічним рядовиком, а активним провідником національно-визвольних ідей. Крім того, серед людського

загалу він повинен проявляти себе “правдивим християнином, солідним фахівцем, зразковим громадянином” [4].

Під вихованням правдивого християнина розумілося, щоб кожен член товариства свідомо визнавав Христову віру “думкою, словом, ділом”. А тому процес виховання християнських рис у члена КАУМ був “не гарно розмальована вивіска”, як це має, на жаль, місце сьогодні в окремих новітніх молодіжних товариствах, а також у запроваджених факультативах з основ християнської моралі в школах, але складав усвідомлений “корінь його життя, що дає підставу його існуванню і його творчості” [4]. Виховання солідного фахівця було тісно зв’язано із вихованням правдивого християнина, оскільки, щоб бути добрим християнином, треба, перш за все, добросовісно виконувати свої громадянські обов’язки по відношенню до себе, батьків та суспільства в цілому. Першочерговим у плані виконання обов’язків була допомога батькам по господарству, як виконання Божої Заповіді. Крім того, гуртки КАУМ, оскільки у їх рядах переважала сільська молодь, приділяв увагу у проведенні фахових курсів з основ ведення домашнього господарства та рукоділля. “Зразковий громадянин» акумулював у собі позитивні риси «солідного фахівця» і «доброго християнина» був свободолюбивою людиною, «конкретної справи та активної дії, позбавленої рабської психології». Тому, як відзначалося у програмних документах КАУМ, «вільний чоловік – це ідеал християнства, а вільний українець – це одна з головних наших цілей! Українець, що його виховаємо на християнсько-націоналістичному світогляді, буде правдивим громадянином – націоналістом” [5]. А для національно свідомого громадянина виконання свого обов’язку перед Україною і народом ніколи не буде примусом чи “актом ласки”, але “звичайною природною повинністю, за яку ані похвали, ані ніякої нагороди він ждати не буде” [5].

Робота в молодіжних товариствах мала в основному просвітницько-культурний характер. Основними засобами, які мали привести молодь до правдивого християнського життя, мали бути: молитва, сповідь, св. Причастя, участь у богослужіннях, релігійні вечори – диспути, читання та обговорення релігійної літератури, аматорські вистави на релігійну тематику, святкові концерти, хоріві співи тощо. Особлива увага членів молодіжних об’єднань зверталась на боротьбу з неписьменністю. Цей напрям роботи, які відзначались у зверненні, “мусить стати найближчим завданням новоствореної організації молоді – КАУМ” [11].

Кожного року, в травні, товариство відзначало «Рокове свято КАУМ», присвячене річниці свята «УМХ» та створенню гуртків КАУМ. В програму цих свят входило: участь в Богослужінні та проходження всіх членів гуртка тайни св. Причастя. Після молебня в приміщенні читальні «Просвіти» відбувався святковий концерт, в програму якого входило: відчит реферату про історію та діяльність молодіжних товариств, після чого виступали члени гуртка з концертною програмою [3].

Традиції культурно-просвітницької виховної роботи гуртків продовжувало товариство «Орли» – КАУМ як правонаступник гуртків «Ка-

толицька акція української молоді», що виникло у квітні 1937 р. Товариства мало на меті “згуртувати українську молодь під прапор Христа, опікуватися нею від найраніших літ її життя та виховати її на засадах Христової науки як під релігійним, так і моральним оглядом на характерних, мужніх та діяльних членів суспільности, перейнятих жертвенною любов’ю до Христа, Його Церкви й Українського Народу та готових ширити Христову науку й християнські засади в усіх ділянках життя” [10].

У своїй виховній роботі товариство використовувало різноманітні форми й методи – релігійні, культурно-освітні, спортивні, що повинні були “знайти рівновагу між чинником духа й тіла”.

Відповідно до статуту, членом товариства могла стати «кожна особа української національности, що є практикуючим християнином» і заборонявся вступ до товариства тільки тим, чия “ціль або діяльність противиться засадам Христової науки та добробуту Української Нації” [12].

Література

1. Герцюк Д. Учительський рух на західноукраїнських землях (друга половина XIX століття – початок XX століття) / Д. Герцюк. – К., 1996. – 240 с.
2. Єп. Боцян Й. Пастирські листи Митрополита Андрея / Й. Боцян // Богословія. – 1926. – т. IV, кн. 1-4. – С. 95 -100.
3. З організаційного життя Української Молоді // Українське Юнацтво – ілюстрований журнал української молоді. – Львів, 1934. – Ч.6. – С. 14-15.
4. Завдання членів КАУМ у громадській праці // Готовсь. – Львів, 1936. – Ч.3. – С. 11-12.
5. Завдання членів КАУМ у громадській праці // Готовсь – листок Католицької Асоціації Української Молоді. – Львів, 1936. – Ч.2. – С. 8.
6. Катрій Ю., Про Василянські чини // Ю. Катрій. – Львів: о.о. Василян “Місіонер”, 1994.
7. Мельничук П. Єпископ Григорій Комишин // П. Мельничук. - Торонто-Канада, 1988.
8. Семчишин М. Тисяча років української культури // М. Семчишин. – Київ: Веселка, 1993.
9. Соловьев В. Католичество // В. Соловьев. – Рим-Ватикан, 1981.
10. Товариство «Орли» починає свою діяльність // Українське Юнацтво. – Львів, 1937. – Ч.6. – С. 109.
11. Українські юнаки, поборить неграмотність // Українське Юнацтво. – 1933. – Ч.5. – С. 10-11.
12. Урядові вісті т-ва «Орли» // Готовсь. – Львів, 1937. – Ч.5. – С. 17-20.
13. Шептицький А. Правда віра. // А. Шептицький. – Львів: оо. Василян, 1992. – 15 с.
14. Шептицький А. Слово до молоді / А.Шептицький // Мета. – Львів, 1932. – 22 травня.
15. Шептицький А. Твори морально-пасторальні / А.Шептицький. – Рим-Львів, 1992. – 44 с.

16. Шептицький А. Мої спомини про предмет музейних збірок, двадцятьтип'ятиліття національного музею у Львові / А.Шептицький. – Львів: о.о. Василян «Місіонер», 1930.
17. Шептицький Андрей, Божою Милостію и святого Ап. Римского Престола благословенієм Єпископъ Станіславівський, Всечесному Священству і Вірнимъ Єпархії Поздравленье в Бозі і Архіерейське Благословеніє! / А. Шептицький. – Жовква: оо. Василян, 1900. – 9 с.
18. Шептицький І. Рід і герб Шептицьких / І. Шептицький. – Богословія. Т.Х. кн.3. – 1932.
19. Шинкарук І. Добрий пастир / І. Шинкарук. – Торонто-Канада, 1953. – 39 с.
20. Штундер О. Що оповідала моя мати про Слугу Божого Митрополита А. Шептицького / О.Штундер. – Альманах Станіславівської землі. – Нью – Йорк – Париж – Сідней – Торонто, 1985. – Т. 2.
21. Шушкевич О. Меценат мистецтва / О.Шушкевич. – Львів, 1936. – 15с.
*Стаття надійшла до редакційної колегії 23.11.2010 р.
Рекомендовано до друку докт.іст.наук, професором Марчуком В.В.*

METROPOLITAN A. SHEPTYTSKYI – THE FOUNDER AND LEADER OF YOUTH AND CHRISTIAN SOCIETIES IN GALICIEN

R. B. Puyda, Y. I. Mandryk

*Ivano-Frankivs'k National Technical University of Oil and Gas;
76019, Ivano-Frankivs'k, st. Carpats'ka, 15;
ph. +380 (3422) 4-21-78; e-mail: igp@nung.edu.ua*

The article deals with the study of metropolitan Sheptytskyi's activity, related to upbringing of youth, based on Christian morality, humanism, love for God, national patriotism, respect for culture and spiritual achievements of Ukrainian people. It was realized with the help of "Ukrainian Youth for Christ", society "Eagles", catholic association of Ukrainian youth and other youth organizations. On the initiative of Sheptytskyi, the church prepared the generation of unselfish patriots of Ukraine with the feeling of national honour and dignity.

Key words: *youth, upbringing, activity of the society, metropolitan Andrew Sheptytskyi, culture, spirituality, Catholic Association of Ukrainian Youth (CAUY), Ukrainian Youth for Christ (UYC), "Eagles".*